

Sygn. akt III CSK 221/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa Teresy B.

przeciwko B.-P. Przedsiębiorstwu Usługowemu sp. z o.o. w B.

o uchylenie uchwały,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 maja 2011 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 24 lutego 2010 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powódki na rzecz
pozwannej kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 29 października 2009 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo Teresy B. o uchylenie uchwały Nr 1 Zgromadzenia Wspólników B.-P. Przedsiębiorstwa Usługowego spółki z o.o. z siedzibą w B. z dnia 9 czerwca 2009 r. w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego.

Powódka podnosiła, że jest jedyną spadkobierczynią wspólnika tej spółki Józefa B., który zmarł 13 stycznia 2009 r. a zaskarżona uchwała prowadzi do uszczuplenia jej praw udziałowych.

Pozwana spółka B.-P. wnosząc o oddalenie powództwa zarzucała przede wszystkim brak legitymacji czynnej powódki.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach:

Zmarły dnia 13 stycznia 2009 r. wspólnik Józef B. posiadał 235 udziałów w pozwanej spółce, co stanowiło 47% kapitału zakładowego. Zgodnie z postanowieniami umowy spółki, udziały w spółce podlegają dziedziczeniu, a na spadkobiercach ciąży obowiązek przedłożenia w terminie ośmiu miesięcy od otwarcia spadku postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Pismem z dnia 10 kwietnia 2009 r. spółka B.-P. została powiadomiona o śmierci wspólnika i o toczącym się postępowaniu spadkowym. Dnia 9 czerwca 2009 r. odbyło się zgromadzenie wspólników pozwanej spółki, na którym podjęto uchwałę Nr 1 o podwyższeniu kapitału zakładowego i objęciu nowoutworzonych udziałów przez dwóch wspólników. Powódka nie została dopuszczona do udziału w zgromadzeniu i głosowania. Pismem z dnia 30 lipca 2009 r. Arkadiusz B., syn zmarłego Józefa B. zawiadomił spółkę, że toczy spór z żoną zmarłego o prawa do dziedziczenia. Podał, że jako spadkobierca nabył prawa do udziałów w spółce. Do pisma dołączył testament. Postępowanie spadkowe po Józefie B. jest nadal w toku.

Sąd Okręgowy wskazał, że powództwo o uchylenie uchwały przysługuje tylko i wyłącznie wspólnikom i organom spółki wymienionym w art. 250 k.s.h. Dla uzyskania statusu wspólnika jego spadkobierca, zgodnie z art. 187 § 1 k.s.h., powinien zawiadomić spółkę o przejściu udziałów, przy czym przejście udziałów jest skuteczne wobec spółki od chwili, gdy spółka otrzymała zawiadomienie o tym

wraz z dowodem dokonania czynności, dowodem tego przejścia. W związku z tym konieczne jest przeprowadzenie postępowania spadkowego. Zgodnie domniemaniem prawnym z art. 1025 § 2 k.c. osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku jest spadkobiercą. Jak wynika z treści art. 1027 k.c. względem osoby trzeciej, która nie rości sobie praw do spadku z tytułu dziedziczenia, spadkobierca może udowodnić swoje prawa wynikające z dziedziczenia tylko stwierdzeniem nabycia spadku albo zarejestrowanym aktem dziedziczenia. Dlatego w ocenie Sądu Okręgowego jedynym miarodajnym dowodem dla spółki na okoliczność skutecznego przejścia udziałów na spadkobiercę jest prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku. W sytuacji, gdy pomiędzy spadkobiercami toczy się spór o nabycie spadku po Józefie B. brak jest podstaw do przyjęcia, że nastąpiło skuteczne przejście udziałów na powódkę. Dlatego Sąd Okręgowy oddalił powództwo na podstawie art. 250 k.s.h. w związku z art. 6 k.c.

Wyrokiem z dnia 24 lutego 2010 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki.

Analizując kwestię niedopuszczenia powódki do udziału w zgromadzeniu wspólników pozwanej spółki Sąd Apelacyjny podniósł, że art. 187 k.s.h. nawiązuje do wszelkich sytuacji przejścia udziału na inną osobę, zarówno na innego wspólnika jak i na osobę trzecią bez względu na tytuł tego przejścia. Przepis ten obejmuje także nabycie udziału w drodze dziedziczenia. Skuteczność przejścia udziału wobec spółki oceniana jest od chwili, gdy ta spółka otrzyma od jednego z zainteresowanych zawiadomienie wraz z dowodem przejścia a gdy nabycie udziału nastąpiło w drodze dziedziczenia, dowodem jest postanowienie sądu o stwierdzeniu nabycia spadku. Tak więc, bez względu na przymiot bycia spadkobiercą wspólnika przez powódkę, skuteczność wykazania przejścia uprawnień wobec pozwanej spółki uzależniona jest od przedłożenia dowodu przejścia, jakim jest prawomocne postanowienie o nabyciu spadku. Skoro powódka stosownego postanowienia nie przedłożyła w dniu podejmowania zaskarżonej uchwały, nie może postawić zarzutu bezzasadnego niedopuszczenia do udziału w zgromadzeniu. Wobec tego nie było też podstaw do uwzględnienia wniosku powódki o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu prawomocnego zakończenia postępowania spadkowego.

Z tych względów, uznając, że powódce nie przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa w trybie art. 250 k.s.h., Sąd Okręgowy oddalił powództwo.

Powódka wniosła skargę kasacyjną od wyroku sądu drugiej instancji. Zarzuciła naruszenie przepisów postępowania tj. art. 385 k.p.c. w zw. z art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. przez uznanie, że brak było podstaw do zawieszenia postępowania w niniejszej sprawie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po Józefie B. W ramach podstawy wymienionej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzuciła naruszenie art. 250 k.s.h. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie braku legitymacji czynnej do zaskarżenia uchwały a nadto naruszenie art. 187 k.s.h. przez przyjęcie, że skuteczność wykazania przejścia uprawnień przez spadkobierców zmarłego wobec spółki uzależniona jest wyłącznie od przedłożenia dowodu przejścia, jakim jest prawomocne postanowienie o nabyciu spadku.

Na tych podstawach powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W piśmiennictwie z zakresu prawa handlowego dominuje słuszny pogląd, że art. 187 § 1 k.s.h. ma zastosowanie nie tylko do umownego nabycia udziałów w spółce ale także do przejścia udziału pod tytułem ogólnym. Użyte w ustawie określenie przejście udziału obejmuje wszelkie postaci sukcesji, także nabycie praw i obowiązków majątkowych zmarłego, które zgodnie z treścią art. 922 § 1 k.c. przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób.

Art. 187 § 1 k.s.h. reguluje w szczególny sposób, ale tylko w odniesieniu do samej spółki, skutki związane z przejściem udziału. Jego *ratio legis* polega na zapewnieniu spółce możliwości funkcjonowania w przypadku sporu co do tego, kto jest współnikiem i uniknięciu sytuacji, w których osoby nieuprawnione mogłyby ingerować w działalność spółki. Spółka kapitałowa nie może wstrzymywać swoich działań do czasu wykazania przejścia udziałów przez osoby zgłaszające te zdarzenia, także tych nakazanych w ustawie (np. art. 231 § 1 k.s.h.).

Ustawa w zakresie wykazania skuteczności przejścia udziału wobec spółki wymaga od nabywcy lub nabywców udziałów podwójnej aktywności. Po pierwsze,

osoby te muszą zawiadomić spółkę o przejściu udziału lub udziałów. Po drugie, muszą to przejście udowodnić. Zawiadomienie nie jest przesłanką skutecznego przejścia udziału. Przejście to następuje niezależnie od zawiadomienia a najczęściej dochodzi do niego przed zawiadomieniem z chwilą wystąpienia zdarzenia, z którym ustawa łączy skutek w postaci przejścia uprawnień i obowiązków związanych z udziałem w spółce. Tym zdarzeniem jest śmierć wspólnika. Sukcesja generalna może być też skutkiem innych zdarzeń. Takim przykładem, w odniesieniu do mających status wspólników osób prawnych, mogą być skutki majątkowe łączenia lub podziału spółek (art. 494 § 1, art. 531 § 1 i 3 k.s.h.), łączenia lub podziału przedsiębiorstw państwowych (art. 18 i nast. ustawy z dnia 25 września 2002 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jedn. tekst Dz. U. z 2002 r. Nr 112, poz. 981 ze zm.).

Przedmiotem dziedziczenia są udziały jako prawa majątkowe wchodzące w skład majątku spadkodawcy wraz ze związanymi z tymi udziałami prawa i obowiązkami składającymi się na treść stosunku członkostwa w spółce. W odróżnieniu od innych praw majątkowych możliwość wykonywania praw związanych z nabyciem udziału w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością jest z mocy art. 187 § 1 k.s.h. uzależniona jest od dokonania określonych czynności, które warunkują uzyskanie wobec spółki statusu wspólnika. Podobny skutek wywoła brak właściwego zawiadomienia w odniesieniu do wykonywania obowiązków związanych z udziałem w spółce. Do chwili otrzymania zawiadomienia o przejściu udziału wraz z dowodem dokonania tej czynności spółka nie może domagać się od osób, które nabyły udziały wykonania jakichkolwiek obowiązków wobec spółki.

W związku z objęciem spadkobierców wspólnika obowiązkiem zawiadomienia z art. 187 k.s.h. pojawia się zasadnicza kwestia sposobu wykazania przejścia udziału. Wstępnie trzeba zauważyć, że to spadkobiercy ubiegają się o umożliwienie wykonywania praw udziałowych a zatem to oni powinni udowodnić swoje prawa wobec spółki z tytułu dziedziczenia udziałów po zmarłym wspólniku. W tym przypadku znajduje zastosowanie art. 1027 k.c. regulujący w szczególności sposób zagadnienie dowodu praw wynikających z dziedziczenia. Wynika z niego, że względem spółki, która nie rości sobie praw do spadku z tytułu

dziedziczenia, spadkobierca może udowodnić swoje prawa wynikające z dziedziczenia tylko stwierdzeniem nabycia albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia. Z art. 1027 k.c. nie wynika po stronie spółki obowiązek żądania, aby spadkobierca udowodnił swoje prawa w sposób przewidziany w tym przepisie (podobnie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 listopada 1950 r. sygn. akt C 353/50, OSN 1951, nr 2, poz. 47, na gruncie art. 46 dekretu z dnia 8 października 1946 r. Prawo spadkowe (Dz. U. Nr 60, poz. 328 ze zm.). Jego zastosowanie wiąże się z tym, że to osoby dokonujące zawiadomienia powołują się na swoje uprawnienia z tytułu dziedziczenia. To spadkobiercy ubiegają się o wykonywanie uprawnień z udziałów w spółce. Na nich spoczywa ciężar wykazania przejścia udziałów w drodze nabycia spadku a według treści art. 1027 k.c. jedynym tego dowodem jest stwierdzenie nabycia spadku albo zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia. Zarząd spółki nie jest uprawniony do rozstrzygania o uprawnieniach osoby podającej się za spadkobiercę wspólnika, który nie legitymuje się wymiernym dowodem potwierdzającym dziedziczenie zwłaszcza w sytuacji, kiedy kilka osób zgłasza konkurencyjne uprawnienia do nabycia spadku.

Dopiero z chwilą wykonania obowiązku przewidzianego w art. 187 § 1 k.s.h. spadkobiercy wspólnika mogą wykonywać swe prawa korporacyjne. Dotyczy to nie tylko prawa do udziału w zgromadzeniu wspólników i wykonywania prawa głosu na tym zgromadzeniu, ale także wykonywania innych praw korporacyjnych, jak np. prawa kontroli obejmującego przeglądanie ksiąg i dokumentów spółki oraz żądania wyjaśnień od zarządu (art. 212 § 1 k.s.h.). Zabezpieczenie prawidłowego bieżącego funkcjonowania spółki wymaga jasności co do jej składu osobowego, kiedy są podejmowane wobec spółki działania, do których uprawnieni są wyłącznie wspólnicy.

W stanie prawnym obowiązującym od dnia 2 października 2008 r. (art. 7 ustawy z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw Dz. U. Nr 181, poz. 1287) udokumentowanie przejścia udziału w spółce w drodze dziedziczenia jest znacznie uproszczone w związku z uznaniem zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia za równoważny z sądowym stwierdzeniem nabycia spadku dowód nabycia prawa z tytułu

dziedziczenia. W przypadkach spornych, konfliktów pomiędzy osobami zgłaszającymi prawa do spadku, jeśli zachodzi potrzeba zabezpieczenia i zarządzania prawami pozostałymi po spadkodawcy możliwe jest zabezpieczenie spadku na podstawie art. 634 k.p.c., a jednym ze środków zabezpieczenia jest ustanowienie zarządu tymczasowego (art. 636 k.p.c.).

Z tych względów można podzielić przyjęte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stanowisko, że powódka nie wykazała wobec spółki przejścia udziału w drodze dziedziczenia i to w chwili podejmowania zaskarżonej uchwały. Uznać zatem należy, że niedopuszczenie jej do udziału w zgromadzeniu wspólników, na którym uchwała ta została przyjęta było uzasadnione. Zasadność niedopuszczenia do udziału w zgromadzeniu wspólników należy oceniać według stanu rzeczy, który wystąpił w tym czasie. Tylko bezzasadne niedopuszczenie do udziału w zgromadzeniu wspólników uprawnia z mocy art. 251 w związku z art. 250 pkt 3 k.s.h. do wniesienia powództwa o uchylenie uchwały wspólników. Oceny tej nie zmieni wynik postępowania spadkowego i to pomimo przewidzianego w art. 922 § 1 k.c. przejścia praw i obowiązków zmarłego na jedną lub kilka osób z chwilą jego śmierci. Art. 187 § 1 k.s.h. rozstrzyga o skuteczności przejścia udziału wobec spółki bez względu na rodzaj sukcesji.

Uwzględniając wskazane wyżej okoliczności Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną powódki rozstrzygając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do treści art. 98 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c. oraz w zw. § 10 pkt 21, § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 w sprawie opłat za czynności radców prawnych ... Dz. U. Nr 63, poz. 1349, ze zm.